

พุทธภูมิ

ขอบูชาด้วยบัวตูมเสริมกุศล

รวมสถานสังเวชนียสี่ตำบล

พุทธศาสนิกชนรำลึกคุณ

ประสูติ ตรัสรู้ เริ่มเทศนา

ที่นิพพานกุสินารานำหนูน

พุทธศาสนิกชนรำลึกคุณ

เสริมสร้างบุญตามรอยบาทพระศาสดา

เยี่ยมชม พุทธภูมิ

สุขกาย สบายใจ

ประหยัด เกษม

พุทธภูมิ คือ สถานที่ที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้จัดเป็นอุทยาน เพื่อการศึกษา พระพุทธศาสนา ในพื้นที่ ๒๕ ไร่ โดยประมาณ อยู่ทางทิศใต้ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด)

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองราชย์ครบ ๖๐ ปี ทั้งภาครัฐ และเอกชนต่างปลื้มปิติ จัดงานเฉลิมฉลองกันทั่วประเทศ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่เห็นความสำคัญของวโรกาสอันเป็นมหามงคลดังกล่าวนี้ โครงการพุทธภูมิเพื่อเฉลิมพระเกียรติ จึงเกิดขึ้น โดยที่ทั้งฝ่ายบริหาร คือ นายกเทศมนตรี และฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาเทศบาลต่างเห็นชอบอนุมัติโครงการด้วยความภาคภูมิใจ และอนุมัติงบประมาณเพื่อการก่อสร้างจำนวน ๑๐ ล้านบาท คณะสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งฝ่ายธรรมยุติ และมหานิกายต่างอนุโมทนา ในการจัดทำโครงการ

เฉลิมพระเกียรติในครั้งนี้ และพร้อมเป็นกำลังใจอุปถัมภ์จนโครงการนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายทันตามกำหนด เวลา ๕ ธันวาคม ๒๕๔๘ และเปิดให้เยี่ยมชมตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

เมื่อผ่านเข้าไปทางประตูทางเข้าด้านทิศใต้ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ จะเห็นพระพุทธรูปปางลีลาขึ้น เค่นอยู่กลางพื้นที่พุทธภูมิ ในพื้นที่ ๒๕ ไร่ ซึ่งได้จัดสรรพื้นที่ไว้อย่างลงตัว มีทางเดินคอนกรีตให้เดินชม และสักการะบูชาสังเวชนียสถานได้อย่างสะดวกสบาย

จุดเริ่มต้นของการเยี่ยมชมพุทธภูมิ เริ่มต้นที่การสักการะบูชาพระพุทธรูปสิรินครนาถ เฉลิมราชย์ สักกยานุสรณ์ เป็นพระพุทธรูปปางลีลา ความสูง ๔.๘๘ เมตร สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกประทานนามให้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง และประชาชนชาวนครศรีธรรมราช ประดิษฐานเป็นพระประธานแห่งพุทธภูมิ โดดเด่นอยู่กลางอุทยาน กองศาสนาและวัฒนธรรม

ได้จัดสร้างโต๊ะหมู่บูชาไว้เป็นการถาวร บนลานประทักษิณ เพื่อให้ผู้มาเยี่ยมขมระลึกถึงพระพุทธคุณ ก่อนที่จะเดินทางศึกษาสังเวชนียสถาน คือ สถานที่อันเป็นที่ตั้งแห่งจิตของพุทธศาสนิกชน ผู้มีศรัทธา เลื่อมใสในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งให้เกิดสังเวช เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความไม่ประมาท และเร่งชวนชายประกอบกุศลกรรม ๔ สถาน ได้แก่

๑. ชาตสถาน ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี
๒. อภิสัมพุทธสถาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ที่พุทธคยา
๓. ชัมมจักกัปปวัตตนสถาน สถานที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาที่สารนาถ เมืองพาราณสี
๔. ปรีนิพพานสถาน ที่พระพุทธเจ้าปรีนิพพานที่สาละวันอุทยานเมืองกุสินาราและเสาชโคก

หลังจากสักการะบูชาพระประธานแล้ว เลี้ยวซ้ายมาทางด้านทิศเหนือขององค์พระประธาน จะเห็นภาพปูนปั้นนูนต่ำ ดินเผา ฝีมือช่างด้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เล่าถึงเหตุการณ์ที่พึงสังเวชทั้งสิ้นไว้เป็นการเกริ่นนำแล้วเดินไปตามทางคอนกรีตไปสู่สถานที่แรก คือ ชาตสถานที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ในประเทศ

เนปาล จะเห็นเสากลมปลายเสาเป็นรูปสิงห์ ๔ ทิศ ที่พระเจ้าอโศกมหาราชสร้าง เมื่อประมาณ พ.ศ. ๓๐๐ มีร้วเหล็กล้อมรอบมีจารึกความว่า “ในปีที่ ๒๐ แห่งรัชกาลของพระพุทธเจ้าเทวานัมปิยทัสสี (พระเจ้าอโศกมหาราช) ได้เสด็จมาทำการสักการบูชา ณ สถานที่ตรงนี้ ซึ่งเป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าสากยณูนิ ทรงสร้างรูปวิคขะ (หัวสิงห์) ด้วยศิลาขึ้นไว้เพื่อแสดงว่าพระพุทธเจ้าประสูติ ณ ที่ตรงนี้” พึงตั้งจิตให้เกิดสังเวชว่า

“ด้วยบุญญาบารมีแห่งพระมหาสัตว์เมื่อมาจุติในครรภ์พระมารดาได้เป็นที่คับแคบเหมือนคังสัตว์ทั้งปวงทรงสถิตอยู่เป็นสุขเหมือนอย่างนั่งบนเตียงทองคำพรหมอันสถิตในวิมานแก้ว พระกายก็มีได้แปลเป็นนระคนอสุจิ กอปกด้วยสติสัมปชัญญะทราบพระองค์ พระมารดาก็มิได้เหน็ดเหนื่อยหนักพระอุทร เมื่อถึงกำหนดคลอดจากครรภ์มารดาขึ้น พระบาทและพระหัตถ์ออกมาก่อนอุจจรรวมถึกลงจากครรภ์บมิได้เกิดทุกเขวหนาแก่พระองค์ พระมหาบุรุษลงเหยียบยังพื้น บ่ายพระพักตร์ไปทางทิศอุดร แล้วย่างพระบาทไปเจ็ดก้าวบนทิพยปฐมชาติเปล่งสุรเสียงว่า “อาตมานี้ประเสริฐยิ่งใหญ่หาผู้ประเสริฐเสมอมิได้และชาตินี้เป็นชาติที่สุดแห่งอาตมา” ทั้งหมื่นโลกธาตุก็หวาดไหวเกิดโอภาสกว้างไปทั่วโลกทั้งปวง

ทางด้านขวาถัดจาก
ต้นประดู่ก่อนจะถึงเสาอโศก
จะมีรูปปูนปั้นพระนางสิริมหามายา
ประทับยืนเหนี่ยวกิ่งรัง
มีพระสนมคอยปรนนิบัติอยู่
ข้างๆ เบื้องหน้ามีดอกบัว ๘
ดอก ดอกที่ ๗ จะมีเจ้าชาย
สิทธัตถกุมาร ประทับยืนหัน

พระพักตร์ไปทางทิศเหนือ แสดงท่าทางเปล่ง
อภิสมาวาจา ความว่า "อาตมานี้ประเสริฐยิ่งใหญ
หาผู้ประเสริฐเสมอมิได้ และชาตินี้เป็นชาติที่สุด
แห่งอาตมา"

ด้านซ้ายมือตรงข้ามเสาอโศกนี้ มีพระ
พุทธรูปปางสมาธิอยู่ในซุ้มเรือนแก้ว หรือ รัตน
มรเจดีย์ เป็น ๑ ใน ๗ ของสัตตมหาสถาน เป็น
สถานที่ประทับของพระพุทธองค์ หลังจากที่ได้
ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเมื่อวันเพ็ญเดือน
๖ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ พระพุทธองค์ทรงมีพระ
ชนมายุ ๓๕ พรรษา เป็นการเสวยธรรมปีติด้วย
วิมิตติสุขสัน สัตตवार (๗ ครั้ง) ครั้งละ ๗ วัน
รัตนมรเจดีย์ แปลว่า สถานที่เคารพเป็น
เรือนแก้ว เป็นสถานที่เสวยวิมุตติสุขในสัปดาห์ที่
๔ พระพุทธองค์ได้เสด็จออกจากรัตนจงกรมเจดีย์
มาประทับ ณ รัตนมรเจดีย์ อันประดิษฐานในทิศ
พายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) แห่งคันทะศรีมหา
โพธิ์

รัตนมรเจดีย์ประกอบองค์ธรรมที่พระองค์
ได้ทรงค้นพบและนำมาทบทวน ทรงเปรียบด้วย
ตัวเรือนแก้วของพระนราสภสกุล ดังนี้

๑. ทรงนำเอาสติปัญญาทั้ง ๔ คือ
 ๑. กายานุปัสสนา
 ๒. เวทนานุปัสสนา

๓. จิตตานุปัสสนา
 ๔. ธัมมานุปัสสนา
- เปรียบประดุจ "พื้นภูมิภาคเรือนแก้ว"
๓. ทรงนำเอาอิทธิบาท ๔ คือ

๑. ฉันทะ	๒. วิริยะ
๓. จิตตะ	๔. วิมังสา
- เปรียบประดุจ "เสาของเรือนแก้ว"
๔. ทรงนำเอาพระวินัยปิฎก เปรียบประดุจ
"ฝาเรือน"
 ๕. ทรงนำเอา สัมมัตถปธานทั้ง ๔ คือ
 ๑. สังวรปธาน
 ๒. กวานาปธาน
 ๓. ปหารปธาน
 ๔. ออนุรักษณาปธาน
- เปรียบประดุจ "ตั้งเหนื่อพริ้ง"
๖. ทรงนำเอาพระอภิญญาสมาบัติทั้ง ๘
เปรียบประดุจ "รอดและพื้น"
 ๗. ทรงนำพระสุตตันตปิฎก เปรียบประดุจ
"กลอนในเบื้องบน"
 ๘. ทรงนำเอาพระอภิธรรมปิฎก
เปรียบประดุจ "มุงซึ่งหลังคา"
- ดังนั้นเรือนแก้วของพระพุทธเจ้าแล้วแล้ว
ประกอบด้วยพระสัทธรรมทั้งสิ้น นักปราชญ์จึงรู้ว่า
รัตนมรเจดีย์เป็นสถานที่ประทับเสวยวิมุตติสุข
ในสัปดาห์ที่ ๔ สิ้น วาร ๗ วัน

ในกาลต่อมาก็ได้มีการสร้างพระพิมพ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นก็เพื่อเป็นการบอกเล่าพุทธประวัติอันเกี่ยวข้องกับรัตนฆรเจดีย์ เช่น

๑. พระพิมพ์ปรกโพธิ์ วัดโพธิ์ท่าเรือ

อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช เป็นชุมชนราช

๒. พระพิมพ์ผาลไท วัดเวียง

บ้านศรีธรรมราช หรือพิมพ์วัดนางตรา อ.ท่าศาลา มีลักษณะเป็นพิมพ์พระปรางค์แบบลพบุรี

๓. พระพิมพ์ยอดขุนพล วัดนาสน

ค. มะม่วงสองต้น อ.เมือง นครศรีธรรมราช เป็นพิมพ์มีขุมคล้ายศิลปะศรีวิชัย

การสร้างพระพุทธรูปและมีขุมคลุมองค์พระไม่ว่าจะเป็นศิลปะยุคใดก็มีความหมายว่าเป็นเรือนแก้วทั้งสิ้น ดังนั้นคำว่า ขุมครอบองค์พระ คือเรือนแก้ว หมายถึง รัตนฆรเจดีย์ทั้งสิ้น

เดินต่อไป จะเห็นพระพุทธรูปยืนอยู่ทางซ้ายมือของทางเดิน เป็นปางถวายเนตรหันพระพักตร์

ไปทางอภิธรรมสถานเป็นที่ที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ในสัปดาหที่ ๒ หลังจากตรัสรู้โดยประทับยืนทอดพระเนตร ต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยไม่กระพริบพระเนตรตลอด ๗ วัน

เมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ โพธิมณฑล (ได้ต้นพระศรีมหาโพธิ์) พุทธศาสนิกชนมีความปีติเสวยความปีติด้วยวิมุตติสุข ภายได้ต้นศรีมหาโพธิ์ โดยเข้าสู่สมาบัติวานุปุพพวิหารประมาณมากกว่าแสน โภกิทรงนิสัสนาการด้วยเอกบัลลังก์สิ้น สัตตวารสมย์ล่วง ๗ วัน จึงเสด็จจากพระรัตน บัลลังก์ไปประดิษฐานยืนอยู่ ณ ทิศอีสานของต้นพระศรีมหาโพธิ์ทรงหันกลับพระพักตร์มาขึ้นพิจารณาต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่ได้ตรัสรู้นั้น ทรงทำอุปัชฌาย์คือสัมพุทธเจ้าอื่น จามจุจนิลอุบล โดยมีได้กระพริบบูชาพระศรีมหาโพธิ์สิ้น ๗ วัน ตามกำหนดเพื่อทบทวนความทรงจำต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว โดยลำดับความหมุนเวียนผันแปรอันเกิดขึ้น ตามอำนาจของสังขารจักรก็มาหยุดลงแก่นี้ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นนี้เป็นที่ให้กำเนิดพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสังฆกรรมอันบริสุทธิ์สามารถชำระล้างกิเลสหนาหนา ชนิดของสัตว์โลกได้อย่างศักดิ์สิทธิ์ทรงพอพระทัยในการตรัสรู้นี้เป็นอย่างยิ่ง ทำให้สถานที่แห่งนี้มีนามปรากฏชื่อว่า อนิมิสเจดีย์ หมายถึงเจดีย์หรือสถานที่ที่พระพุทธองค์ ทรงมองดูต้นหน่อของพระศรีมหาโพธิ์โดยมิได้กระพริบเนตรเป็นเวลา ๗ วัน

ถัดไปเล็กน้อยจะเป็นภาพปูนดำดินเผาเล่าเรื่องพระพุทธองค์กำลังผจญมาร ก่อนที่จะบรรลुพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ พระยาวสวัตติมารนำพลพยุหเสนามารมาข่มขู่ให้ลูกจากรัตนบัลลังก์ แต่ด้วยผลแห่งการบำเพ็ญบารมีที่มากล้นเกินประมาณได้ พระแม่ธรณีผู้เก็บบันทึกรไว้ ได้แสดงให้กองทัพพระยามารเห็นเป็นสายน้ำไหลท่วมเหล่าเสนามารทรงชนะมารผ่านไปฉิว จนล่วงปัจฉิมยามจึงตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ

ผ่านต่อไปในมุมเงี้ยวโค้งไปเจดีย์พุทธคยา จะเห็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ด้านล่างมีภาพปั้นลอยตัวแพะและคนเลี้ยงแพะนั่งอยู่ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับเสวยวิมุตติสุขใต้ต้นอชปาลนิโครธ (คือ ต้นไทรอันเป็นที่พักของคนเลี้ยงแกะ)

ทรงพระดำริถึงพระองค์ว่าการดำรงพระองค์อยู่โดยความเป็นผู้ไม่มีผู้ที่เคารพกราบไหว้ เป็นความลำบาก ก็แลพระองค์ควรจะเคารพกราบไหว้ผู้ใดดี เมื่อได้ทรงพิจารณาเลือกหาผู้ที่ทรงคุณสมบัติยิ่งกว่าควรที่พระองค์จะทรงเคารพ ก็มีได้ทรงมองเห็นใครผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สูงด้วยคุณธรรม ควรแก่การเคารพ

ทรงพระดำริว่า พระโลกุตตรธรรมที่ตกทอดได้ตรัสรู้นี้แล เป็นปฐมนิยธรรมอันประเสริฐสุดควรแก่การเคารพบูชาอย่างยิ่ง แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วทุกๆ พระองค์ ก็ทรงเคารพพระสัทธรรม ดังนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงเคารพพระธรรมทรงเทิดทูนพระธรรมขึ้นเป็นที่เคารพบูชา

ต่อจากนั้น ก็ทรงพิจารณาถึงพระธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ทั้งหมด แลเห็นว่าเป็นคุณชาติละเอียดสุขุมกัมภีรภาพอย่างยิ่ง ยากที่มนุษย์ทั้งหลายผู้มีปัญญาน้อย มีความเพียรน้อย แม้จะได้สดับแล้ว จะตรัสรู้ตามได้ ทำให้พระองค์ทรงท้อพระทัยในอันจะแสดงธรรมโปรดประชากร

ขณะนั้น ท้าวสหัมบดีพรหม ทราบในพระพุทธประวัติเช่นนั้น จึงชวนเทพยดาเป็นอันมากเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้ายังที่ประทับ แล้วกราบทูลอาราธนาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระมหากรุณา ดั่งทะเลหลวง ประชากรทั้งปวงที่มีสาวกบารมีได้ตั้งสมเฝ้ามีอยู่ สัตว์ผู้มีธุลีขันธ์ค่าน้อย ยังมีอยู่ ถ้าพระองค์ได้ทรงพระกรุณา โปรดประทานพระธรรมเทศนา ประชาสัตว์ก็จะ ได้ดวงปัญญาหยั่งรู้ตามจะ ได้ข้ามสังสารวัฏฏ์ สมดั่งมโนรถของพระองค์ที่ทรงมุ่งจะรื้อชนสัตว์ให้เข้าสู่พระนิพพาน”

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสดับคำอาราธนาของท้าวสหัมบดีพรหม ก็ทรงพระจินตนาการว่า เป็นธรรมดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่สืบ ๆ กันมา ในอันที่จะประกาศธรรมโปรดประชากร แท้จริง ในราตรีแห่งวันที่จะได้ตรัสรู้ในมัชฌิมยามทรงบรรลุจุดปาดญาณ ก็ทรงหยั่งเห็นสันดานของประชาสัตว์สิ้นแล้ว ว่ามีอุปนิสัยต่างๆ กัน เป็น ๔ จำพวก คือ

๑. อุคฆติตัญญู ผู้สามารถจะตรัสรู้ตามพระธรรมเทศนาได้ฉับพลัน เปรียบดั่งบัวพั้นน้ำ จะบานในวันนั้น

๒. วิปัสสนา ผู้จะตรัสรู้ตามในกาลภายหลัง
ที่สดับรับพระโอวาทแนะนำในกาลต่อไป เปรียบ
ดอกบัวปริ่มน้ำ จะบานในวันพรุ่งนี้

๓. เนยยะ ผู้มีสันดานเพียงเล่าเรียน ศึกษา
ปฏิบัติตามโอวาท ซึ่งสามารถจะรู้ได้ในกาลภายหลัง
เปรียบดอกบัวใต้น้ำ พร้อมจะบานในโอกาสต่อไป

๔. ปทปรมะ ผู้ยากที่จะสั่งสอน เปรียบดั่ง
บัวที่เพิ่งโผล่จากเหง้า และ โคลนตม แม้จะได้สดับ
ธรรม ก็จะได้ผลเพียงเป็นอุปนิสัยปัจจัยในภพต่อไป
ดั่งดอกบัว ๔ เหล่า นั้น จึงได้ทรงน้อมพระทัยไป
ในอันที่จะแสดงธรรมโปรดประชาสัตว์ ทรงรับ
อาราธนาของท้าวสหัมบดีพรหม ตั้งพระทัยจะ
ประดิษฐานพระพุทธศาสนาด้วยดี ให้เกิดแก่
พุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา
แม้ไฟศาลก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานสืบไป

ในระหว่างที่ประทับอยู่ใต้ต้นโพธิ์ที่ชื่อ
“อชปาลนิโครธ” ก็ได้มีสามธิดาของพญามาร
มีนางคันทา นางราคา และนางอรดี รับอาสา
ทำลายดบะของพระพุทธองค์ ด้วยการขับร้อง
พ้อนรำยั่วชวนต่างๆ นานา แต่พระองค์ก็ได้สนใจ
นางทั้งสามจึงผิดหวังกลับไป และได้มีพญานาค
มาอาราธนาให้เสด็จเข้าสู่ดับขันธปรินิพพาน แต่
ทรงปฏิเสธ พระองค์ทรงให้รองคนกว่าจะมีพุทธ-
บริษัทสืบศาสนา ก่อน

เดินเลี้ยวขวาไปตามทางคอนกรีต ก่อนถึง
สถูปพุทธทศกัณฐ์มีภาพปั้นปูนดำดินเผา แสดงถึงพระ-
พุทธองค์ ทรงหยั่งเห็นสันดานประชาสัตว์ เปรียบ
ดั่งบัว ๔ เหล่า หลังจากท้าวสหัมบดีพรหมได้
กราบทูลอาราธนาเบื้องหน้าที่เห็น คือเจดีย์พุทธคยา
เป็นอภิสัมพุทธสถาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ อนุตตร
สัมมาสัมโพธิญาณ

สมเด็จพระมหาสัตว์เสด็จประทับเบื้องบน
ฉัตรรัตนบัลลังก์ฝ่ายพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก
พระโอบุษฐ์คำรัสพระศัคนาธิษฐานว่า “อาตมาไม่พ้น

อาสาภิเลสตามกฤษ ครอบโคถึงแก่นมาครว่าเหตุทัย
และเนื้อหนังทั้งเอ็น สอง อริจะแห่งเหือด ตลอด
ถึงเลือดและมันชันจนทั่วสรรพกายอาตมา ก็มีได้
ทำลายซึ่งสมาธิบัลลังก์อันนี้เลย คงจะเพียรให้
บรรลุสายพุทธาภิเมกสมดับขันธวิโรธบัลลังก์อาสน์นี้
ให้จงได้” ตั้งพระทัยหมายมั่นพระสัพพัญญุตญาณ
ด้วยพระวิริยะมุ่งมั่น และบำเพ็ญบารมีถ้วนทุก
ประการ สามารถจัดเสีย ซึ่งมารมีกิเลสมาร ๑
มัจจุมาร ๑ และเทวบุตรมาร ๑ ช่วงกาลปัจฉิมยาม
พิจารณาพระปฏิจางสนุปปาบาทแตกฉาน สำเร็จ
พระสัพพัญญุตญาณพร้อมกับมหัศจรรย์ทั้งปวง

ภายในสถูปพุทธคยาประดิษฐานพระ-
พุทธรูปปางมารวิชัย คือ พระพุทธเมตตา มีสถานที่
นั่งพักก่อน ปฏิบัติธรรมหรือสนทนาธรรมกลุ่มเล็ก
๘ - ๑๐ คน

ออกจากสถูปพุทธคยามีสถานที่เสวยวิมุต-
ติสุขของพระพุทธองค์อยู่โดยรอบอีก ๓ แห่ง คือ
ทางทิศตะวันตกของสถูปมีต้นพระศรี-
มหาโพธิ์ ซึ่งได้อัญเชิญมาจากเมืองกยา รัฐพิหาร
ประเทศอินเดีย เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๕ และ
ปลูกเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ ต้นพระศรี-
มหาโพธิ์นี้เป็นหน่อที่แยกจากต้นเดิมที่กยา อันเป็น
ต้นที่ประดิษฐานแทนวัชรอาสน์ ๗ มณฑลรัตน
บัลลังก์ ได้โค่นต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นที่ตรัสรู้
อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
และเสวยวิมุตติสุข ๖ วัน ๗ สถานที่นี่

ทางด้านทิศเหนือของสถูปพุทธคยา จะเห็นดอกบัวเรียงแถวอยู่ ๑๕ ดอก คือ รัตนจงกรมเจดีย์ รัตนจงกรมเจดีย์เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้า เสวยวิมุตติสุขในสัปดาห์ที่ ๓ ซึ่งอยู่ระหว่างอนิมิสเจดีย์กับต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยอยู่ทางทิศเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ เมื่อเสด็จออกจากอนิมิสเจดีย์มาสู่รัตนจงกรมเจดีย์นั้น ในปฐมสมโพธิกถากล่าวว่าพวกเทวดาทั้งหลายบางจำพวกก็จินตนาการแล้วเกิดความกังขาเคลือบแคลงสงสัยว่า พระพุทธองค์จะไม่ทรงแสดงพระธรรมเทศนา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบด้วยญาณ พระทัยปรารถนาจะกระทำพระปาฏิหาริย์เพื่อคลายความสงสัยของเทวดาทั้งปวง จึงทรงหยุดคณกลางทางระหว่างต้นอชปาลนิโครธ (ต้นไทรมีกลิ่นเหม็นเพราะอาศัยพักอยู่ในเวลาเลี้ยงเพะ) กับอนิมิสเจดีย์ พระองค์จึงได้นฤมิตรรัตนจงกรม ในเบื้องอุตตรทิศแห่งพระศรีมหาโพธิ์ ประคองเอาพระเสน็รราช ในหมื่นจักรวาลมากระทำเป็นเสาทองรองรับในเหตุสุภกาด เอาทรายในท้องมหาสมุทรทั้งหมื่น โลกธาตุมาเรียงราย บนพื้นรัตนจงกรมสถานเอาดวงพระจันทร์พระอาทิตย์ในหมื่นจักรวาลมาจุดเป็นประทีปชาวลาเอาดวงคาราในหมื่นโลกธาตุมาเป็นดาวประดับบนพื้นเพดาน คือ คัลลนาคลประเทศ แล้วทรงแสดงอนกวีวิธปาฏิหาริย์ เสด็จพระพุทธดำเนินจงกรมบนรัตนจงกรมสถาน ครบถ้วน ๗ วัน สถานที่อันนี้ก็ได้นามบัญญัติว่า “รัตนจงกรมเจดีย์”

ปัจจุบันในประเทศไทยอินเดียรัตนจงกรมเจดีย์อยู่ข้างพระมหาเจดีย์ ด้านทิศเหนือ มีหินทรายสลักเป็นดอกบัวบานจำนวน ๑๕ ดอก มีแท่นหินทรายแดงยาวประมาณ ๖ เมตร และมีป้ายหินอ่อนปักไว้รู้ว่า นี่คือ รัตนจงกรมเจดีย์ ที่พระพุทธองค์เสวยวิมุตติสุข ในสัปดาห์ที่ ๓ ระหว่างต้นพระศรีมหาโพธิ์ กับอนิมิสเจดีย์

ทางทิศใต้ของสถูปพุทธคยา จะเห็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางสมาธิ มีอุบาสกหมอบอยู่ข้างๆ ๒ คน คือ สถานที่เสวยวิมุตติสุข ในสัปดาห์ที่ ๓ ได้ค้นราชชาดนะ แปลว่า ไม้เกิดเป็นไม้ใหญ่ เป็นไม้ในตระกูลทิกุล ใบเหมือนประคู้

ตอนพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่นี้ มีพ่อค้า นายกองเกวียนสองคนเข้ามาเฝ้า และนำของมาถวายคนหนึ่งชื่อ ‘ตปุสสะ’ อีกคนหนึ่งชื่อ ‘กัลลิกะ’ เดินทางด้วยขบวนเกวียนหลายร้อยเล่ม (ปฐมสมโพธิว่า ๕๐๐ เล่ม) มาจากอุกกถชนบท ได้เห็นพระพุทธเจ้าประทับอยู่ใต้ต้นไม้เกิด ก็ให้นีกเลื่อมใสจึงนำข้าวสัตดูก้อนและสัตดูผง ซึ่งเป็นเสบียงสำหรับเดินทางเข้าไปถวาย ข้าวสัตดูนี้ ไทยเราเรียกว่า ข้าวสุพรรณานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า “ข้าวตากคั่วแล้วคั้นเป็นผงคล้ายกับน้ำตาลและมะพร้าว” พระพุทธเจ้าทรงรับอาหารนายกองเกวียนสองคนนั้น ด้วยบาตรศิลาที่ทำวงคูมหาราชทั้ง ๔ นำมาถวาย เสวยเสร็จแล้ว นายกองเกวียนทั้งสองคนเกิดความเลื่อมใสได้แสดงตนเป็นอุบาสกขอถึง พระพุทธเจ้า และพระธรรมเจ้าเป็นสรณะ กล่าวอย่างสั้นๆ ก็ว่า ทั้งสองประกาศตนเป็นพุทธมามกะ ทั้งสองจึงนับได้ว่าเป็นอุบาสกหรือ พุทธศาสนิกชนคู่แรกก่อนใครในโลก นับแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นต้นมา ที่ทั้งสองนายประกาศตนนับถือ พระรัตนะทั้งสองดังกล่าวแล้วนั้น เพราะตอนที่กล่าวนี้ สัตว์รัตนะคือ พระสงฆ์ยังไม่เกิดมี ด้วยพระพุทธ เจ้ายังมีสัตว์เทสนาโปรดใครเลย

เดินเลี้ยวซ้ายมาทางเดิม ตรงกลางสระด้านหน้าของสตูปพุทธธา มีพระพุทธรูปปางนาคปรกประดิษฐานอยู่ แสดงสถานที่สวยงามวิเศษในสัปดาห์ที่ ๖ ได้ต้นมุจลินท์ คือ ต้นจิก

ในสัปดาห์ที่ ๖ พระพุทธองค์ทรงทำสมาธิได้ต้นมุจลินท์หรือต้นจิกซึ่งตั้งอยู่ในทิสบูรพาหรือทิสอาทเนย์ แห่งไม้มหาโพธิ์ เสวยวิมุติสุขอยู่ ณ ที่นั้นอีก ๗ วัน ในกาลนั้น ฝนตกพรำตลอด ๗ วัน พญานาคมีนามว่า “มุจลินท์นาคราช” มีอานุภาพมาก อยู่ที่สระโบกขรณี ใกล้ต้นมุจลินท์ พญานาคมีความเลื่อมใสในพระศิวีลาศพร้อมด้วยพระรัศมีโอกาสอันงามล่วงล้ำเทพยดาทั้งหลายจึงเข้าไปใกล้แล้วคดเข้าซึ่งขนดกายแหว่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ๗ รอบและแผ่พังพานอันใหญ่ป้องปกเบื้องบนพระเศียรมิให้ลมและฝนถูกต้อง พระกายพระผู้มีพระภาคเจ้า ครั่งล่วง ๗ วัน ฝนหายขาดแล้ว พญานาค ก็กลายขนดจำแลงกายเป็นมานพเข้าไปถวายอัญชลี เจาะพระพักตร์ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเปล่งอุทาน วาจาว่า “ความสงบเป็นสุขสำหรับบุคคลผู้มีธรรมอันเห็นแล้วยินดีอยู่ในที่สังครุเห็นตามความเป็นจริง ความไม่เบียดเบียน คือความสำรวมในสัตว์ทั้งหลาย และความปราศจากความกำหนัดคือความล่วงกามทั้งหลายเสียได้ด้วยประการทั้งปวงเป็นสุขในโลก ความนำอัสมีมานะ คือ ความถือตัวออกไปให้หมดไปเป็นสุขอย่างยิ่ง”

เดินข้ามสะพานไปทางทิศใต้ เห็นสระน้ำขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ทางซ้ายมือ เหมือนจะจำลองแม่น้ำเนรัญชราเอาไว้ในบริเวณพุทธภูมิ แล้วเลี้ยวขวาเข้าไปที่สตูปสารนาถ หรือที่เรียกกันว่า ธัมเมกขสตูป

พระสัพพัญญูทรงพิจารณาเห็นสัตว์โลกที่ฟังแนะนำได้ตั้งดอกบัว ๔ เหล่า คือ พร้อมจะบานวันนี้ ๑ ดอก ตั้งเสมอว่าจะบานพรุ่งนี้ ๑ ดอก ใต้น้ำอีก ๑ วันจะบาน ๑ ดอก และดอกที่งอกจากเง้า ๑ ดอก และเห็นว่าผู้ที่พร้อมจะรับพระสัทธรรมคือ ปัญจวัคคีย์ จึงเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวันทรงแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรซึ่งทางไม่สมควร ๒ ทาง คือ กามสุขัลลิกานุโยค คือ ปฏิบัติเอาแต่สะดวกสบาย และอัตตกิลมถานุโยค คือ ทรมานตนให้เกิดความลำบากและชี้ทางปฏิบัติดำเนินโดยวิधिมัชฌิมปฏิบัติเห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ พระโกณฑัญญะบรรลुพระโสดาปัตติผลเป็นพระเสขะ บุคคลในพระศาสนาเป็นคนแรก ในวันเพ็ญเดือน ๘ คือ วันอาสาฬหบูชา มีท่านโกณฑัญญะก็ได้ “ธรรมจักกั” คือ ดวงตาเห็นธรรม พระพุทธองค์ถึงกับเปล่งวาจา “อัญญาสิ ๆ วต โภณจัญโญ” แปลว่า โภณจัญญะ “ได้รู้แล้วๆ” ท่านโกณฑัญญะ จึงได้สมญา “อัญญา โภณจัญญะ” และได้ทรงพระกรุณาเรียกท่านมาบวชโดยกล่าวว่า “ท่านจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” การอุปสมบทแบบนี้เรียกว่า “เอหิภิกขุอุปสัมปทา”

ด้านหน้าของสตูปสารนาถ หรือ ธัมเมกขสตูปมีพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา มีกวางเป็นสัญลักษณ์และมีปัญจวัคคีย์กำลังรับฟังปฐมเทศนาอยู่สองข้าง

ออกจากสุภปราสาทเดินไปตามทาง
คอนกรีตมุ่งไปทางทิศใต้จะถึงสุภปรินิพพาน
สิ่งก่อสร้างเป็นสุภปรอทงชั้นค้ำเหมือนสุภปรอทง
ลังกาทั่วไป บนสุภเป็นบัลลังก์และมีฉัตรเหนือ
บัลลังก์ ภายในสุภปราสาทพิธีกรรม เถ่าเหตุการณ์
หลังพระพุทธรูปเศด็จดับขันธปรินิพพาน และการ
ประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุ ณ หาดทรายแก้ว
ที่หน้าสุภปวิวิหารหลังหนึ่ง ภายในมีพระพุทธรูป
ปางปรินิพพานพึงสังเวทว่า

เมื่อพระพุทธรูปก็ได้ตรัสรู้และได้แสดง
ธรรมมาเป็นเวลานานถึง ๔๕ ปี ซึ่งมีพระชนมายุได้
๘๐ พรรษา ได้ประทับจำพรรษา ณ เวฬุคาม ใกล้
เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี ในระหว่างนั้นทรงประชวร
อย่างหนัก ครั้นเมื่อถึงวันเพ็ญเดือน ๖ พระพุทธรูป
กับพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ก็ไปปรับัดดาหาร
บิณฑบาตที่บ้านนายจุนทะ ตามคำกราบทูลนิมนต์
พระองค์เสวยสุกรมัททวะที่นายจุนทะตั้งใจทำถวาย
ก็เกิดอาพาธลง แต่ทรงออกกลิ่นมุ้งเศด็จไปยังเมือง
กุสินารา ประทับ ณ ป่าสาละ เพื่อเสด็จดับขันธ
ปรินิพพาน ในราตรีนั้นได้มีปริพาชกผู้หนึ่งชื่อ
สุภัททะขอเข้าเฝ้า และได้อุปสมบทเป็นพระพุท
ธสาวกองค์สุดท้าย เมื่อถึงยามสุดท้ายของคืนนั้น
พระพุทธรูปก็ทรงปรารถนาใจฉิมโอวาท ว่า “ดูก่อน
ภิกษุทั้งหลาย อันว่าสังขารทั้งหลายย่อมมีความ
เสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังกิจ
ทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ของคน และประโยชน์

ของผู้อื่นให้บริบูรณ์ด้วยความ ไม่ประมาทเถิด”
หลังจากนั้นก็เสด็จดับขันธปรินิพพานในราตรี
เพ็ญเดือน ๖ นั้น ณ สาละโนทยาน กุสินารา สมัย
กาลวัน วิสาขปุณณิมิ ราตรีปัจจุสมันย อเนกมหัศจรรย์
ก็บังเกิดทั่วมณฑล สกลนภากาศ

ได้อะไรจากการเยี่ยมชมพุทธภูมิ

เมื่อเข้าไปสู่พุทธภูมิจะเห็นสถานที่ประสูติ
เป็นจุดเริ่ม และเห็นสถานที่ปรินิพพานเป็นจุด
สุดท้ายเป็นเครื่องเตือนสติว่า ทุกคนที่เกิดมาแล้ว
ย่อมดับ ไปเป็นธรรมดา และในระหว่างเวลาดังแต่
เกิด จนตายพระพุทธรูปทรงสั่งสอนธรรมอันยิ่งใหญ่
โดยใช้พระองค์เองเป็นเครื่องทดลองศึกษาวิชาการ
ทดลองปฏิบัติจากอาจารย์ผู้ทรงวิชา จนรู้แจ้งเห็นจริง
ด้วยตนเอง มิใช่จากการบอกเล่าหรือได้ยินมา จนได้
พระนามว่า สัมมาสัมพุทธเจ้า คือ การตรัสรู้ และ
เมื่อรู้แจ้งเห็นจริงแล้ว พร้อมทั้งจะเผยแพร่เพื่อ
ประโยชน์แก่สรรพสัตว์และสังคมอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถเสด็จเผยแผ่ศาสนาเต็มเวลาที่ทรง
พระชนม์ชีพเป็นข้อเตือนใจได้คำว่า “เกิดมาทั้งที
ควรที่จะทำตนเป็นคนมีความสามารถ และหา
โอกาสช่วยเหลือสังคมให้สมบูรณ์ ฝากชื่อเสียง
ไว้เป็นอนุสรณ์ก่อนตาย”

อนึ่งผู้เยี่ยมชมพุทธภูมิ ยังจะได้สิ่งเหล่านี้
ติดไปอย่างแน่นอน คือ ได้อานิสงส์จากการบูชา
ได้ศึกษาพุทธประวัติ ได้ปฏิบัติธรรมและได้ออก
กำลังกายพักผ่อน ดังนี้

1. ได้อานิสงส์ของการบูชา ดังนี้
 - ผู้สักการะสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล
ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา จะบังเกิด
ผลสมปรารถนา

- สักการะสถานที่ประสูติ จะ ได้มีชีวิต
ดีมีหลักประกัน ได้ความเลิศ
ประเสริฐสุด
- สักการะสถานที่คร่ำครว จะ ได้ปัญญา
ได้ความรู้แจ้ง ได้รับชัยชนะ
- สักการะสถานที่แสดงปฐมเทศนา
จักได้บริวาร เปิดมิตร ปิดศัตรู
ปราศจากความวุ่นวายได้ดวงตา
เห็นธรรม
- สักการะสถานที่ปรินิพพาน จะ ได้
อายุยืนยาว ป่วยหาย ได้มรดก
ยกฐานะ พ้นจากเครื่องเสียดแทง
มุ้งร้ายทั้งปวง

๒. ศึกษาพุทธประวัติ

โดยสัมผัสสถานที่จำลอง มองเห็น
เรื่องราวได้ชัดเจน ตาเห็น สมองคิด ทำให้จำติดตา
ติดใจ

๓. ปฏิบัติธรรม

- เดินจงกรมรอบสังเวชนียสถาน
๔ ตำบล
- ร่วมพิธีเวียนเทียนวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา
- ร่วมสวดมนต์ ฟังธรรมในโอกาส
พิเศษต่างๆ
- สันทนาธรรม ตามเวลาอันสมควร

๔. ออกกำลังกาย พักผ่อน

ออกกำลังกาย ตามแนวถนนรอบ
สังเวชนียสถานทำให้สุขภาพแข็งแรง จิตเบิกบาน
แจ่มใส หรือนั่งพักผ่อนหย่อนใจริมสระ จะเย็น
กายสบายใจ สูดอากาศบริสุทธิ์ได้เต็มปอด เพราะ
อยู่ในจุดห่างไกลจากมลภาวะทั้งปวง

ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วัน
มาฆบูชา วิสาขบูชา อัฐภูมิบูชา และอาสาฬหบูชา
กองศาสนาและวัฒนธรรมจะจัดกิจกรรมพิธีทาง
ศาสนา และในวันเวลาปรกติ หากมีคณะไปเยี่ยม
ชม ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนประถม มัธยม คณะ
ทัศนอาจร คณะศรัทธา หรือกลุ่มองค์กร กอง
ศาสนาและวัฒนธรรม จะจัดวิทยากรนำชมให้
ความสมควร พุทธภูมิจึงเป็นสถานที่ที่ทุกคนควร
จะได้สัมผัส ทัศนศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

